

Jegyzet 4: Az újságírásról és interjúkészítésről

Az újságírásról és interjúkészítésről

Az interjúkészítés előkészületei

Mi a téma és milyen megközelítésből mutatjuk be?

- Miért érdekes számodra a téma / és miért lehet érdekes a hallgatóknak?
- Valami tisztázatlan számodra az ügyben, több háttérinformációra lenne szükséged?
- Van valami ellentmondás / rejtett konfliktus a témában?
- Milyen szempontot tartasz a legfontosabbnak / milyen aktualitással bír a dolog?

Ki lesz az interjúalanyod?

- Ki kompetens a témában? (ezután talán kutatni, keresgélni kell!)
- Ha a téma vitatott területet érint: melyik oldalt fogja a vendéged képviselni?
- Mi teszi érdekessé a vendégedet egy rádióinterjúban?

A vendéged kiválasztásánál távlatokat adhatsz a témának.

Néhány hasznos kritérium:

- *Olyan emberek véleményét akarod bemutatni, akik más médiumban nem hallhatóak?*
- *A téma mely szempontjait, mely érdekeket akarod bemutatni?*
- *Ha egy hivatalos intézményt keresel meg, ott biztosan van egy személy, aki felelős az ilyen média-megjelenésekért (sajtóreferens / szóvivő)*

A kapcsolat létrehozása

- Mutatkozz be az interjúalanyodnak és mutasd be a médiumot is, amelyet képviselsz. Magyarázd el miért választottad ezt a témát, a feldolgozásod főbb szempontjait és hogy körülbelül mennyi időt vesz majd a felvétel igénybe.
- Semmiképp se áruld el előre a kérdéseidet: a spontán válaszok a legfontosabbak és a

legjobbak. *Kivétel: ha az interjúalanyod még tapasztalatlan az ilyen helyzetekben, akkor meg lehet vele osztani néhány kérdést bevezetésként, de egy politikus esetében, vagy fontos intézményt képviselő személyeknél például előfordul, hogy előre elkéri a kérdéseket.*

Tervezd meg a kérdéseid!

- Írd le azokat a kérdéseket, amelyek megfordulnak a fejedben, aztán rendezd azokat sorba!
- Gondold ki, hogy mi a legfőbb kérdésed, amire mindenképpen szeretnél választ kapni. Általában ezt a fő kérdést nem lehet közvetlenül feltenni, mivel túl hosszú és bonyolult volna. Ehelyett inkább bontsuk kisebb, egyszerűbb, közvetett kérdésekre. Így ez a fő kérdés egyfajta szerkezetet ad majd a beszélgetésnek.
- Próbáljuk meg annyira leszűkíteni az interjú megközelítéseit egy konkrét, adott szempontra.
- Mi lesz a “nyitott kérdésed”? (lehetőségeit lásd alább)
- Vannak nálad kéznél olyan adatok, tények, amelyeket a kérdésedhez fel tudsz használni?
- Inkább jegyzeteket készíts a kérdéseidhez, mintsemhogya leírd azokat, mert így sokkal előbb lesz a felvétel során.

Minden általad szükségesnek ítélt adat birtokában vagy? Van valami aminek még utána akarsz nézni? Képzeld el az interjú szituációját, a helyzetet, gondold végig vagy játszd el egy kollégáddal. Ne félj feltenni kritikus kérdéseket, csak tedd azt udvariasan!

Az interjú

- Te vagy az interjúkészítő: tedd kellemessé a beszélgetés környezetét / fejezd ki az érdeklődésedet.
- Felelősséggel vezesd a beszélgetést, gondolj a hallgatókra!
- Röviden, érthetően kérdezz, (kivétel: a háttérinformációkat tartalmazó kérdések)
- Egyszerre csak egy kérdést tegyél fel.
- Használj az interjúalanyoddal szemben személyes mégis tiszteletteljes hangnemet.
- Ne kezdődjenek kérdéseid „hmmm”-mel vagy „igen”-nel (tartsd meg a távolságod a

vendégeddel.)

- Kerüljük el az általánosító kijelentéseket és a sugalmazó kérdéseket, ugyanúgy ahogyan a túl “zárt” vagy esetleg túlságosan “nyitott” kérdéseket (utóbbiak alább kifejtve)
- Kérdezzünk rá egyes eseményekre és egyedi tapasztalatokra, mintsem általános véleményre.
- Amennyiben hordozható eszközzel rögzítesz minden alkalommal te tartsd a mikrofont, sose add ki a kezedből, mert ezzel is szimbolizálod, hogy te vagy a felelős a beszélgetésért.

Mindig nagyon figyeljünk oda arra, amit az interjúalanyunk mond, hiszen az elhangzottakra reflektáló kérdés, mindig jobb, mint egy már előkészítettet feltenni, ami esetleg megszakítja a beszélgetés folyamatát. Nyugodtan meg lehet ismételni a feltett kérdést, ha a vendéged esetleg nem értette jól, vagy valamilyen módon megpróbálja kikerülni (Ez előfordulhat, különösen már tapasztalt interjúalanyoknál, például a politikusoknak, akik nem akarnak egyenes választ adni a feltett kérdésére).

Ne habozzunk feltenni olyan kérdést, amire mi magunk már tudjuk a választ. Nem magunk miatt, a hallgatóinkért kérdezzünk, és lehetőséget adunk arra is, hogy a vendég a saját szavaival magyarázza el az adott témát. Ha a vendég sokszor ismeretlen érthetetlen szavakat, vagy szakzsargont használ, minden esetben magyarázzuk el, fordítsuk le azokat a hallgatóknak!

Mi tesz izgalmassá egy interjút?

Jó kérdésekre jó a válasz!

Egy jó interjúnak van egy központi fókusz, egy megfejtendő kérdés, a központi téma. Ezt mindig tartjuk észben, még akkor is, ha sosem kérdezzünk rá egyenesen, hanem több kisebb, egyszerűbb kérdést feltéve próbáljuk elérni a válaszokat, így a vendégnek is több ideje jut megtalálni a megfelelő kifejezéseket.

Néhány gondolat a kérdések fajtáival és használatukkal kapcsolatban:

Egyszerre csak egy kérdést tegyünk föl!

Használjunk “nyitott” kérdéseket!

A “nyitott” kérdések lehetőséget adnak, hogy a vendég megtalálja a saját kifejezési módjának megfelelő válaszadási formát. Ezek olyan kérdések, amik tipikusan így kezdődnek: *“hogyan, miért, mi?”*

Ahelyett hogy ezt kérdeznéd *“Sikeres volt a tiltakozás?”* (amire csak egy igen-nem válasz adható) tedd fel inkább így, *“hogyan összegeznéd a tiltakozás hatásait, következményeit?”* De légy óvatos az olyan kérdésekkel, amelyek túlságosan is *“nyitottak”*. *“Miről szólt ez a tüntetés”* ez túlságosan *“nyitott”* kérdés: kieshet a kezedből a vezető szerep és a vendéged azt hiheti, mindent neki kell előlről elmagyaráznia. Jobb így rákérdezni: *“Milyen események vezettek a tiltakozásig?”* *“Miért támogatták helyi csoportok a megtervezését?”*

Kerüljük a “zárt” kérdéseket

A *“zárt”* kérdések azok, amelyekre csak igennel vagy nemmel, vagy egy csupasz ténnyel lehet válaszolni. Nem túl hatékonyak egy interjú keretén belül, gyakran megszakítják a beszélgetés menetét. És talán udvariatlannak is hatnak, hiszen nem hagyják meg a vendég számára a kibontakozás lehetőségét válaszában.

Gyakran ezek a kérdések azok, amiket érdemes egy előzetes beszélgetés során feltenni, hogy azokat a háttérinformációkat és szükséges tényeket, adatokat egyeztessünk, amik a leendő interjú alapját képezhetik.

De akadnak kivételek – néhányszor szükséges feltennünk ilyen kérdéseket, mondjuk például, amikor egy helyi politikus véleményét kérdezzük közvetlenül arról, hogy ellenzi vagy támogatja az új iskolai biztonsági szabályozásokat...

Még egy elfogadható módja van a használatának, amikor építkezve használjuk új tények megállapításánál, megismertetésénél: *“Maga részt vett a tüntetésen?”* Azután, *“Milyenek voltak a benyomásai?”*

A „vezető” kérdések használata nem megfelelő az interjúkészítésnél!

Egy kérdést akkor nevezhetünk *„vezetőnek”*, amikor az a szerepe, hogy egyértelmű konkrét választ, vagy nézőpontot sugalmazzon, a felvázolt szituáció elfogadásával. Ezek egyáltalán nem olyasfajta kérdések, amikre szabadon lehet válaszolni, sőt inkább arra alkalmasak, hogy előítéleteket, kliséket erősítsen.

Megkérdezni egy menekültet, például, hogy *“Mint bevándorlónak, nincs néha honvágyad?”* nem lenne túl diplomatikus kezds, de ami még rosszabb, azt sugallja, hogy egy ilyen bonyolult szituációt, mint a bevándorlás, menekültügy fel lehet címkézni egy egyszerű kis cédulával

(minthogy 'honvág' – voltaképpen mi is ez pontosan?). Egy másik szövegekörnyezetben pedig az, hogy a menekülteknek honvágyat *kellene* érezniük, azt sugallhatja, valójában egyáltalán *nem is Tartoznak ide*.

A "vagy"-os kérdések, gyakran vezethetnek saját hibájuk okán szerencsétlen irányba: megszabják a válaszlehetőségeket egy vagy két interpretációra (miközben lehet, hogy egyik sem alkalmazható igazán). Néha az egyszerű, hétköznapi szavak nem tudják megragadni egy személyiség vonásait. Megkérdezni valakit, hogy „A zene a szakmád vagy a hobbid?” könnyen oda vezethet, hogy más, érdekesebb szempontok fel sem merülnek: talán a zene neki a szavak helyettesítője, a szenvedély, a társaság, a kényelem.

A "vagy"-os, választó kérdések gyakran egyszerű kategorizáláshoz, címkézéshez vezethetnek: sokszor sok múlhat egy szón, különösen ha azt még a vendég jól félre is érti.

Készüljünk fel az első kérdésre mint nyitókérdésre és az utolsóra (lezáró) is!

És ha az interjú során minden rendben megy, akkor már nem is lesz szükséged arra az utolsó kérdésre.